

Shrnutí současné vládní politiky v oblasti zemědělství a potravinářství (za vlády koalice SPOLU a premiéra P. Fialy)

1. Vládní politika a její kroky

1.1 Strategický plán SZP

- Vláda koalice SPOLU po nástupu do funkce překotně a zásadně bez konzultace se samotnými zemědělci upravila Strategický plán Společné zemědělské politiky (SZP).
- Rozhodla o **redistributivní platbě na úrovni 23 %**, což je v rámci EU nestandardně vysoká úroveň (většina států kolem 10 %, Německo 12 %, **Česká republika 23 %**).
- **Z tohoto důvodu je základní platba BISS v ČR nejvyšší v Evropě (cca 70 €).**
- Tato změna byla provedena **bez dopadové analýzy** a zasáhla především střední podniky, které jsou tímto znevýhodněny.
- Přes opakované proklamace se nepovedlo spustit smysluplnou, plošnou podporu precizního zemědělství v přímých platbách.
- Pozitivně lze hodnotit udržení navýšení národního kofinancování Programu rozvoje venkova (PRV) na 65 % včetně závazku dodržení po celé programovací období.
- Na druhou stranu je tuzemský PRV ve srovnání s konkurencí velmi environmentálně a málo proinvestičně zaměřený.
- Omezení některých investičních dotací na podniky do 2.500 ha lze vnímat jako diskriminační. Problémem v příštích letech (2026-2027) bude rychlejší čerpání prostředků než v letech 2024-2025.

1.2 Národní dotace

- Došlo k **poklesu národních dotací o cca 2,6 mld. Kč ročně (zhruba o 50 %).**
- **V roce 2023 nevyplacení dotačního programu 20.A. bez předchozí konzultace se zemědělci.**
- **Omezení menších programů pro včelaře, lesníky a další.**
- **V letech 2024 a 2025 návrat k alokacím kolem 3,5-4 mld., nicméně stále jsme za alokací z let 2021-2022.**
- **Pozitivně lze hodnotit výrazné navýšení rozpočtu PGRLF, a to i na další roky.**
- Nejvíce byly omezeny investiční podpory pro zpracování zemědělských produktů, mléka a živočišné výroby.
- Zrušení titulu „Podpora zpracování zemědělských produktů“ prakticky zastavilo investice do zpracovatelských kapacit.

1.3 Výplata EU dotací

- **Výplaty v roce 2023 bez záloh, přestože jiné členské státy zálohy nejen kvůli tržním problémům svých zemědělců realizovaly, platby tak proběhly opožděně a v menším objemu. Zemědělci očekávali obvyklých 15 mld. Kč, ale přišlo pouze 8 mld. Kč a v pozdějším termínu.**
- Farmy tak musely brát drahé provozní úvěry, aby zaplatily mzdy, krmiva nebo pohonné hmoty. Část investic se odložila. **Velké problémy s cashflow.**
- V letech 2024-2025 návrat k zálohovým platbám na úrovni 70 % pro některé intervence.

1.4 Daňová politika a pachtovné

- **Navýšení daně z nemovitostí v rámci konsolidačního balíčku znamenalo zvýšení výdajů sektoru o cca 2 mld. Kč ročně.**
- **Navýšení odvodů a navýšení daně z příjmu pro právnické osoby.**
- **Změna spotřební daně, respektive zelené nafty, možnost podávat žádost pouze na základě normativů, což vychází hůře pro podniky s ŽV a v horských oblastech, ALE nově možnost podávat žádost dvakrát ročně.**
- **Státní pozemkový úřad zvýšil koeficient pro pachtovné (z 2,2 % na 5,8 % průměrné ceny půdy).**
- V zemi, kde zemědělci hospodaří ze 70 % na pronajaté půdě to dále snižuje konkurenceschopnost.

1.5 Administrativní zátěž a kontroly

- **Zavedení systému AMS (Area Monitoring System) přineslo v prvním roce jeho zavedení výrazný nárůst počtu kontrol (meziročně + 95 %).**
- Vláda slibovala, že systém bude „pro klientský“, ale stal se zdrojem zmatků a nejistoty jak pro státní správu, tak pro samotné zemědělce.
- **I kvůli tomu patří ČR k zemím s nejvyššími náklady na administrativu (jedno pracovní místo na každých 400 ha).**
- **Byly zavedeny i nové povinnosti** (např. měsíční hlášení o použití přípravků na ochranu rostlin místo původního ročního).
- Administrativní úlevy zejména pro nejmenší farmáře (u evidencí do 200 ha, u dotačních povinností do 10 ha).
- Na druhou stranu tlak v otázce EUDR – Odlesňování (ještě není finálně rozhodnuto) vedl a možná povede k dalšímu odložení povinnosti, až k roku 2027.

1.6 Podmínky DZES (GAEC)

- **Vláda nastavila některé podmínky výrazně nad rámec EU legislativy.**
- **DZES 2 (zákaz orby, půdy bohaté na uhlík), nejasnosti ohledně podkladových materiálů.**
- **DZES 5 (erozně ohrožené půdy) je posunut na rok 2025/2026, ale přesto jde o nadstandardně přísné opatření bez dopadové studie.**
- **DZES 8 (plochy mimo produkci) – vláda nevyužila v prvním roce výjimku navrženou Francií a dalšími státy, čímž znevýhodnila české zemědělce.**

- **Přesto, že povinnost neproduktivních ploch není součástí základní podmíněnosti, zůstává v ekoschématech, kde je kvůli nízké BISS její realizace ekonomickou nutností.**

1.7 Postoj k dovozům z Ukrajiny

- Vláda ČR podpořila pokračování **bezcelních dovozů ukrajinských komodit** bez prosazení vratných kaucí či podpory exportu mimo EU.
- Vláda ČR na rozdíl od dalších zemí střední a východní Evropy nikdy nevyužila unilaterální omezení dovozu z Ukrajiny, ačkoli k tomu měla příležitost a důvod.
- Tento postoj byl v rozporu s předchozími proklamacemi a vedl k tlaku na domácí trh.
- **Současná vláda nadále podporuje pokračování dohody, a to přes negativní dopady na domácí zemědělství a potravinářství.**

2. Hlavní chyby a nedostatky vládní politiky

1. **Rozhodování bez analýz dopadů** – většina kroků (redistributivní platba, daňové změny, podmínky GAEC, změny v PRV) byly provedeny bez seriózních studií dopadů na zemědělský sektor. Analýzy ex post stavějící na irelevantních indikátorech nemohou skutečnou analýzu dopadů nahradit.
2. **Oslabení investic** – zrušení dotačních titulů a špatné nastavení nových intervencí vedlo k zastavení investic do zpracování.
3. **Neplnění slibů** – vláda nesplnila závazek snížení odvodů na sociální pojištění příp. zavedení podpory zaměstnanosti na venkově.
4. **Růst nákladů** – vyšší daň z nemovitosti, vyšší pachtovné, zvýšené náklady na administrativu a dodržování nových podmínek.
5. **Nedostatečné využití nástrojů pro kompenzaci vyšších nákladů** – váhání se zastropováním cen energií, nevyužití dočasného krizového rámce v zemědělství (srovnání s Polskem a dalšími státy).
6. **Byrokratická a regulatorní zátěž** – místo zjednodušení došlo k nárůstu počtu kontrol, hlášení a dalších povinností.
7. **Rozdělování zemědělců, včetně legislativy** – definice rodinných farem, přednostní pachtovné na státní půdě pro ekologické zemědělce a mladé zemědělce.
8. **Vysoké environmentální ambice doma vs. nedostatečná ochrana proti neférovým dovozům (Ukrajina, Mercosur), které tyto ambice neřeší.**
9. **Chybějící vize** – vládní kroky nemají jasnou strategii pro budoucnost českého zemědělství, nejsou motivovány snahou o soběstačnost či konkurenceschopnost.
10. **Slabá komunikace a bagatelizace problémů** – ministři prezentovali zkreslené informace (např. o „nejvyšších dotacích na hektar“), přehlíželi roli národních podpor a dlouhodobě ignorovali odborné názory nevládních organizací.

3. Důsledky pro zemědělce a potravinářský sektor

- **Ekonomické ohrožení zemědělských podniků** – stagnace výkupních cen a růst nákladů znamenají, že řada podniků přestává být životaschopná.
- **Prodej podniků mimo zemědělství** – zemědělské podniky se dostávají do rukou investorů z jiných sektorů (např. energetiky), což oslabuje diverzitu a stabilitu sektoru.
- **Útlum investic a výroby** – podniky odkládají investice, utlumují nákladově náročné činnosti a v některých případech rozprodávají majetek.
- **Pokles konkurenceschopnosti** – české zemědělství má oproti průměru EU vyšší náklady než výnosy bez dotací, což zhoršuje jeho postavení na jednotném trhu.
- **Zhoršení potravinové soběstačnosti** – snížení podpory zpracovatelů a růst dovozu (např. z Ukrajiny) oslabuje domácí potravinářství.
- **Nespokojenost a protesty zemědělců** – výrazné protestní akce ukazují, že trpělivost sektoru s vládní politikou se vyčerpává.

4. Závěry a doporučení

- Současná národní agrární politika **není dlouhodobě udržitelná**, namísto stability přináší zemědělcům nejistotu a rostoucí zátěž.
- Vládní rozhodnutí byla často **politicky motivovaná, účelová a krátkodobá**, nikoliv odborně podložená.
- **Absence realistické vize** znamená, že české zemědělství ztrácí pozici strategického odvětví a stává se marginálním hráčem v evropském kontextu.
- Pokud se trend nezmění, lze očekávat:
 - další útlum investic,
 - pokles zaměstnanosti na venkově,
 - rostoucí závislost ČR na dovozu potravin,
 - pokračující protesty a narůstající nedůvěru mezi sektorem a vládou,
 - maximální oslabení konkurenceschopnosti a ohrožení potravinové soběstačnosti ČR.

Úřad AK ČR

Příloha: Ekonomický vývoj zemědělského sektoru od r. 2010 do současnosti

Str. 1: Chronologický přehled vlád České republiky od roku 2010 do současnosti

Str. 2: Produkce zemědělského odvětví od roku 2010 do 2024 v mil. Kč

Str. 3: Souhrnný zemědělský účet – účet podnikatelského důchodu od roku 2010 do 2024 v mil. Kč

Str. 4: Produkce zemědělského odvětví – rostlinná produkce celkem od roku 2010 do 2024 v mil. Kč

Str. 5: Produkce zemědělského odvětví – živočišná produkce celkem od roku 2010 do 2024 v mil. Kč

Str. 6: Vývoj zisku a ztrát v sektoru zemědělství od roku 2010 do 2024 v mld. Kč

Str. 7: Srovnání obálky národních dotací plynoucích do zemědělství za uplynulé roky 2015 až 2025 v mld. Kč